

ЛЕВ ТОЛСТОЙ
РАБОТНИКЪТ ЕМЕЛЯН И
ПРАЗНИЯТ БАРАБАН

Превод от руски: Ангел Каралийчев, —

chitanka.info

Емелян бил работник при един стопанин. Отива веднъж Емелян на работа в ливадата и що да види — пред него скача една жаба; насмалко щял да я настъпи. Прескочил я Емелян. Изведнъж чува, че някой го вика отдире. Огледал се той и видял — стои девойка хубавица и му казва:

— Ти, Емеляне, няма ли да се ожениш?

— Как тъй ще се оженя, мила девойко? Аз съм, какъвто ме виждаш, нищо си нямам, никой няма да ме вземе.

А девойката казала:

— Ето, вземи мене!

Харесала се девойката на Емелян.

— Аз — казва, — с радост бих те взел, но къде ще живеем?

— Намерил — рекла девойката, — за какво да мисли. Стига само повече да работиш и по-малко да спиш — ние навсякъде ще бъдем облечени и сити.

— Е, щом като е тъй — казва, — добре. Да се оженим. А къде ще отидем?

— Да вървим в града.

Отишъл Емелян с девойката в града. Завела го девойката в малка къщурка на края. Оженили се и заживели.

Веднъж царят пътувал във от града. Минал край Емеляновия двор и Емеляновата жена излязла да погледа царя. Видял я царят, и се зачудил: „Къде се родила такава хубавица?“ Спрял той каляската, повикал жената на Емеляна, почнал да я разпитва:

— Коя си — казва, — ти?

— На селянина Емелян съм жена — отвърнала тя.

— Защо ти — казва, — такава хубавица, се ожени за селянин? На тебе ти прилича да си царица.

— Благодаря — рекла тя, — за хубавата дума. Мене и със селянина ми е добре.

Поговорил царят с нея и отминал по-нататък. Върнал се в двореца. Но Емеляновата жена не излизала от главата му. Цяла нощ не спал, все мислил как да отнеме жената на Емеляна. Не можал да измисли що да стори. Повикал слугите си и им заповядал те да измислят. И царските слуги казали на царя:

— Вземи — казват, — Емеляна при тебе в двореца като работник. Ние ще го утрепем с работа, жена му ще остане вдовица и

тогава ще можеш да я вземеш.

Направил царят тъй, пратил за Емеляна — да иде при него в царския дворец като пазач и да живее у неговия двор с жена си.

Отишли пратениците и казали на Емеляна. Тогава жената рекла на мъжа си:

— Иди пък. През деня ще работиш, а нощем ще идваш при мене.

Тръгнал Емелян. Стигнал в двореца, а царският управител го пита:

— Защо си дошел сам, без жена си?

— За какво ще я водя — казва, — тя си има дом.

Дали на Емеляна в царския дворец работа, дето е за двама души. Заловил се Емелян за работата и не очаквал всичко да свърши. А току-виж, че преди да се мръкне, всичко свършил. Видял управителят, че Емелян свършил работата и за другия ден му дал четири пъти повече.

Отишъл си Емелян в къщи. А в къщата му всичко изметено, прибрано, печката затоплена, всичко изпечено, сварено. Жена му седи на стана, мъжа си чака. Посрещнала жената своя мъж; сложила да вечерят, дала му да яде и да пие; започнала да го пита за работата.

— Остави се — казва, — лошо: дават ми задачи, които не са по силите ми, трепят ме с работа.

— А ти — рекла тя, — не мисли за работата, назад не се обръщай и напред не гледай — колко си свършил и колко е останало. Само работи. Всичко ще сколасаш навреме.

Легнал Емелян да спи. Заранта пак отишъл. Заловил се за работа, нито веднъж не се огледал. Току-виж — привечер всичко готово и по видело си отишел в къщи да нощува.

Почнали все повече и повече да трупат работа на Емеляна, а Емелян всичко свършвал: навреме и отивал в къщи да нощува. Минала една неделя. Видели царските слуги, че не могат с черна работа да утрепят селянина; захванали да му дават тънки работи. И с тях не могли да го утрепят. И дърводелската работа, и каменарската, и работата по покривите — каквото му дадат, — всичко свършвал навреме Емелян и отивал при жена си да нощува. Минала втора неделя. Царят повикал слугите си и рекъл:

— Май че аз на вятър ви храня? Две недели минаха, а нищо не виждам от вас. Искахте да утрепете Емелян с работа, а пък аз гледам от

прозораца как той всеки ден си отива в къщи и пее песни. Или сте намислили да се подигравате с мене?

Започнали царските слуги да се оправдават:

— Ние — казват, — с всички сили залягахме най-напред да го утрепем с черна работа, на нищо не можеш да му сториш. Всяка работа като с метла помита и за него няма умора. Захванахме да му даваме тънки работи, мислехме, че няма да му стигне ум; и с тях не можем да го утрепем. Чудно нещо! С всичко се справя, всичко върши. Навярно или в него, или в жена му има магия. Той и на нас омръзна. Искаме сега да му дадем такава работа, която да не може да свърши. Намислихме да му поръчаме за един ден да построи черква. Повикай ти Емеляна и му заповядай за един ден да построи черква срещу двореца. А ако не построи, тогава може за неподчинение да му се отсече главата.

Пратил царят за Емеляна:

— И тъй — казва, — ето ти моята заповед: да ми построиш нова черква срещу двореца на площада, за утре вечер да бъде готова. Построиш ли — ще те наградя, не построиш ли — ще те накажа със смърт.

Изслушал Емелян царските думи, обърнал се и тръгнал към къщи. „Ех — мисли си той, — дошъл е моят край вече.“ Стигнал в къщи при жена си и рекъл:

— И тъй, жено, пригответи се: трябва да бягаме, където и да е, иначе туй за туй ще си отидем.

— А бе, ти защо си се изплашил тъй, че искаш да бягаш — рекла жена му.

— Как — казва, — да не се изплаша. Царят ми заповяда утре за един ден да построя черква. А ако не построя, заплашва, че ще ми вземе главата. Едно остава — да бягаме, додето е време.

Жена му не приела тези думи:

— Царят има много войници, навсякъде ще ни хванат. От него не можеш да избягаш. А додето имаш сили, трябва да се подчиняваш.

— Но как да се подчинявам, като не е по силите ми?

— И... татенце! Не тъжи, вечеряй и лягай: утре заран стани порано, всичко ще смогнеш.

Легнал Емелян да спи. Събудила го жена му:

— Върви — казва, — по-скоро да довършиш черквата; на ти гвоздеи и чук: там ти е останала работа за един ден.

Тръгнал Емелян за града, пристига — вярно, нова черква сред площада се издига. Малко недовършена. Почнал Емелян да довършва, където трябва; привечер всичко доправил.

Събудил се царят, погледнал от двореца и вижда — черква се издига. Емелян ходи насам-натам, тук-там гвондейче прикове. Но царят не се радва на черквата, яд го е, че няма за какво да накаже със смърт Емеляна, че не може да му отнеме жената.

Пак повикал царят своите слуги:

— Емелян изпълни и тази заповед, няма за какво да го накажа със смърт. Малка е — казва, — и тази му задача. Трябва да се измисли нещо по-хитро. Намислете, иначе вас ще накажа преди него.

И намислили слугите царят да заповяда на Емеляна да направи река, реката да тече около двореца, а по нея да плават кораби. Повикал царят Емеляна, заповядал му новата работа.

— Щом като — казва, — за една нощ можа да построиш черква, ти можеш и тая работа да свършиш. Утре всичко да бъде готово, както заповядвам. А ако не бъде готово, ще ти отсека главата.

Натъжил се още повече Емелян, отишъл при жена си мрачен.

— Какво си се натъжил — рекла жена му, — или царят пак е заповядал нещо ново?

Разказал й Емелян.

— Трябва — рекъл, — да бягаме.

А жена му казала:

— Не можеш да избягаш от войниците, навсякъде ще те хванат. Трябва да се подчиняваш.

— Но как тъй да се подчинявам?

— И... — казва, — татенце, за нищо не тъжи. Вечеряй и лягай да спиш. Стани по-рано и всичко ще бъде готово навреме.

Легнал Емелян да спи. На заранта жена му го събудила.

— Върви — казва, — къде двореца, всичко е готово. Само на пристанището, срещу двореца, остана купчинка: вземи лизгара и я изравни.

Тръгнал Емелян; пристигнал в града; около двореца — река, кораби плават. Приближил се Емелян до пристанището срещу двореца, гледа — неравно място, почнал да го изравнява.

Събудил се царят, вижда — река, гдето не я е имало; по реката кораби плават, а Емелян изравнява една купчинка с лизгар. Ужасил се царят и не се радва той на реката и корабите, а го е яд, че не може да накаже със смърт Емеляна. Мисли си: „Няма задача, която той да не свърши. Какво да прави сега?“

Повикал слугите си, почнал с тях да мисли.

— Измислете ми — казва, — такава задача, която да не е по силите на Емеляна. Защото каквото измислихме, той го свърши всичкото и не мога да му отнема жената.

Мислили, мислили придворните и намислили. Отишли при царя и рекли:

— Трябва да повикаш Емеляна и да му кажеш: иди там — не знам къде, и донеси онова — не знам какво. Тогава вече той няма да може да се отърве. Където и да иде, ти ще кажеш, че не е отишъл там, където трябва; и каквото и да донесе, ти ще кажеш, че не е донесъл онова, което трябва. Тогава ще можеш и със смърт да го накажеш, и жената да му вземеш.

Зарадвал се царят.

— Това — казва, — умно го измислихте.

Пратил царят за Емеляна и му казал:

— Иди там — не знам къде, донеси онова — не знам какво. А ако не донесеш — ще ти отсека главата.

Отишъл Емелян при жена си и разправил какво му казал царят. Замислила се жената:

— Е — казва, — научили са те царя, но на главата му ще се струпа. Сега трябва умната да пипаме.

Поседяла, поседяла, помислила жената, па почнала да говори на мъжа си:

— Трябва да идеш далеко, при нашата баба, при старинската, селската, войнишката майка, трябва хубаво да ѝ се помолиш. А получиш ли от нея нещо, иди право в двореца и аз ще бъда там. Сега вече не ще мога да избягам от ръцете им. Те насила ще ме вземат, само че не задълго. Ако направиш всичко, както ти каже баба, скоро ще ме отървеш.

Приготвила жената мъжа си, дала му торбичка, дала му и едно вретенце.

— Ето това — казва — й дай. По него ще познае, че ти си мой мъж.

Показала му жената пътя. Тръгнал Емелян, излязъл от града, гледа — войници се обучават.

Постоял, погледал Емелян. Свършили учението войниците, седнали да си починат. Приближил се към тях Емелян и запитал:

— Не знаете ли, братя, кой път води затам — не знам къде и как да донесе онова — не знам какво?

Чули това войниците и се зачудили.

— Кой — казват — те прати да дириш?

— Царят — отвърнал.

— Ние сами — казват, — откакто сме войници, вървим натам — не знам къде, но не можем да стигнем, и търсим онова — не знам какво, но не можем да го намерим. Не можем да ти помогнем.

Поседял Емелян с войниците и поел по-нататък. Вървял, вървял, стигнал в една гора. В гората къщурка. В къщурката седи древна старица, селската, войнишката майка, къделка преде и самата тя плаче, а пръстите си не мокри в устата с плюнки, а със сълзи от очите. Видяла старицата Емеляна и му креснала:

— Защо си дошъл?

Подал й Емелян вретенцето и казал, че жена му го е провела. Веднага омекнала старицата, почнала да разпитва. И захванал Емелян да разказва целия си живот, как се оженил за девойката, как се преместил да живее в града, как го взели за пазач при царя, как служил в двореца, как черква построил и река с кораби направил и как сега царят му заповядал да иде там — не знам къде, да донесе онова — не знам какво.

Изслушала го старицата и престанала да плаче. Почнала сама на себе си да мърмори:

— Дошло е, види се, времето. Е, хубаво — казала тя, — седни, синчето ми, да хапнеш.

Хапнал Емелян и захванала старицата да му говори:

— На ти — казва — едно кълбо. Търкулни го пред себе си и върви след него, накъдето то се търкулне. Ще трябва да идеш далеко, до самото море. Като стигнеш при морето, ще видиш един голям град. Влез в града и помоли да те пуснат да пренощуваш в крайния двор. И там търси онова, което ти трябва.

— Ами как ще го позная, бабке?

— Като видиш онова, което слушат повече от бащата и майката, тъкмо то е. Хващай и го носи на царя. Като го занесеш на царя, той ще ти каже, че не си занесъл онова, което трябва. Тогава ти кажи: „Щом като не е онова, трябва да се счупи“ — и удари върху онова нещо, а сетне го занеси на реката, строши го и го хвърли във водата. Тогава и жена си ще върнеш, и моите сълзи ще пресушиш.

Простил се със старицата, тръгнал Емелян и търкулнал кълбото. Търкалял го, търкалял — довело го кълбото до морето. Край морето имало голям град. На края — висока къща. Помолил Емелян да го пуснат да пренощува в къщата. Пуснали го. Легнал да спи. На заранта рано се събудил и чува — бащата се вдигнал, буди сина си, праща го да насече дърва. А синът не го слуша:

— Рано е още — казва, — ще успея.

Чува — майката от печката казва:

— Върви, синчето ми, че баща ти го болят кокалите. Той ли трябва да иде? Време е.

Само помляскал с устни синът и пак заспал. Щом заспал, изведнъж загърмяло, затрецяло нещо на улицата. Скочил синът, облякъл се и изтичал на улицата. Скочил и Емелян, затекъл се след него да види какво е това нещо, което гърми и което синът слушал повече от баща си и майка си.

Изтичал Емелян, гледа — ходи по улицата човек, носи на корема си нещо кръгло, удря го с пръчки. И то гърми и него синът послушал. Притекъл се Емелян, почнал да гледа нещото. Вижда: кръгло като каче, от двете страни обтегнато с кожа. Запитал как се казва:

— Барабан — рекли.

— Ами празен ли е?

— Празен — казват.

Зачудил се Емелян и почнал да моли да му дадат това нещо. Не му го дали. Престанал Емелян да се моли и тръгнал след барабанчика. Цял ден ходил и когато барабанчикът легнал да спи, Емелян грабнал от него барабана и избягал. Тичал, тичал, стигнал в къщи, в своя град. Мислил да види жена си, а нея вече я нямало. Тя била отведена при царя.

Отишъл Емелян в двореца, казал да доложат за него: дошъл е значи онзи, който ходил там — не знам къде и донесъл онова — не

знам какво. Доложили на царя. Заповядал царят Емелян да дойде на другия ден. Емелян почнал да моли пак да доложат.

— Аз — казва, — днес дойдох, донесох, каквото заповяда, нека царят излезе при мене, — ако не, аз сам ще ида.

Излязъл царят.

— Къде — казва, — си бил?

Той казал.

— Не си бил там — казва. — А какво донесе?

Посегнал Емелян да покаже, но царят дори не погледнал.

— Не е това — казва.

— Щом като не е, трябва да се счупи и по дяволите.

Излязъл Емелян от двореца с барабана и го ударил. Щом го ударил, събрала се всичката царска войска при Емеляна. На Емеляна отдават чест, от него чакат заповед. Започнал царят да крещи от прозореца на войската си, да не тръгва подир Емеляна. Не послушали царя, всички тръгнали след Емеляна. Видял това царят, заповядал да изведат при Емеляна жена му и почнал да моли да му даде барабана.

— Не мога — казал Емелян. — На мене — казва — ми е заповядано да го счупя и парчетата да хвърля в реката.

Приближил се Емелян с барабана до реката и всичките войници дошли след него. Пробил Емелян при реката барабана, разтрошил го на парчета и го хвърлил в реката — и всичките войници се разбягали. А Емелян взел жена си и я повел към своята къща.

И оттогава царят престанал да го безпокои. И почнал Емелян живот да живее, имане да събира, а злото да отминава.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.